

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;
СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ НАПРЯМ
У СФЕРІ ПРИВАТНОГО ПРАВА**

УДК 347.998(477)

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2020.4.03>

Людмила Василівна Сапейко,

*кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
кафедра цивільного права та процесу;*

 <https://orcid.org/0000-0001-6911-8283>,
e-mail: luda.slv@gmail.com

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОКАЗОВОГО ПРОЦЕСУ ПІД
ЧАС ТРЕТЕЙСЬКОГО РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ**

Досліджено сутність інституту доказування та доказів у цивільних справах, що розглядаються третейськими судами. Здійснено порівняльно-правовий аналіз нормативних положень Закону України «Про третейські суди» та цивільного процесуального законодавства України, пов'язаних із доказами та їх дослідженням. Установлено наявну проблематику правового регулювання доказової діяльності третейських судів і визначено шляхи вдосконалення чинного законодавства з метою її подолання. Обґрунтовано висновок про необхідність доповнення Закону України «Про третейські суди» окремою нормою, в якій чітко визначатимуться засоби доказування, на підставі яких можуть установлюватися обставини справи під час третейського розгляду. До цих засобів слід віднести письмові, речові й електронні докази, висновки експертів, пояснення сторін, третіх осіб та їх представників, однак до них не можна відносити показання свідків.

Ключові слова: доказова діяльність, засіб доказування, третейський суд, регламент третейського суду, третейський процес.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Ухвалення на початку 2000-х рр. Закону України «Про третейські суди»¹ (далі – Закон) мало за мету кардинально змінити стан речей у судовій системі держави, яка буквально захлиналася від кількості

¹ Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15> (дата звернення: 11.11.2020).

справ, що потребували розгляду судами загальної юрисдикції, шляхом утворення недержавних судів, здатних швидко й ефективно розглядати більшість цивільних і господарських спорів на підставі третейської угоди зацікавлених осіб, тобто вияву спільного бажання конфліктуючих сторін скористатись альтернативним способом захисту прав. Відтоді розвиток третейських судів в Україні подолав шлях від сплеску організаційної активності та підвищеної затребуваності таких інноваційних органів вирішення спорів у перші роки після набрання чинності Законом до мінімальної завантаженості справами через відсутність звернень до них зараз.

Як зауважують фахівці, ґрунтовні дослідження та опитування громадян і бізнесменів показали, що чинна система третейських судів не виправдала сподівань. Хоча Закон України «Про третейські суди» набув чинності ще у 2004 р., і відтоді було створено 515 третейських судів, вони не стали поширеним інструментом вирішення спорів. За даними досліджень, широкі можливості для створення третейських судів і відсутність належних механізмів регулювання та саморегулювання якості вирішення ними спорів призвели до того, що часто вони утворювалися за «кишеньковим» принципом, а в деяких випадках зловживали своєю компетенцією. За законом до їх відання належить широке коло спорів, але через втрату довіри до цієї інституції, малу обізнаність населення та бізнесу й утиски з боку державних судів третейські суди майже не працюють. Майже немає третейських судів, які відповідають запитам потенційних споживачів їх послуг. Наприклад, із 515 зареєстрованих третейських судів 267 не розглянули жодної справи [1].

Водночас видається, що найбільш суттєвою проблемою, яка перешкоджає повноцінному функціонуванню третейських судів і передавці спорів на їх вирішення, є наявність окремих законодавчих прогалин, а також недостатня нормативна врегульованість порядку третейського розгляду справ, зокрема стосовно доказової діяльності. Недоліки у процесі доказування, безумовно, призводять до викривлення обставин справи і як наслідок – до ухвалення незаконних і необґрунтованих рішень. Тому окреслене питання потребує дослідження та вироблення пропозицій для подолання наявних законодавчих проблем.

Стан дослідження проблеми

Доказовий процес у межах третейського розгляду як окремий правовий інститут вітчизняні науковці майже не досліджували. Окремі питання, опосередковано пов'язані з доказуванням та доказами у справах, що вирішуються третейськими судами, розглядалися в дисертаційних дослідженнях за суміжною тематикою. Серед них праці І. О. Бута «Розгляд цивільно-правових спорів третейськими

судами в Україні» [2], Ю. О. Котвяковського «Оскарження рішень третейських судів у порядку цивільного судочинства» [3], Ю. Д. Притики «Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді» [4] тощо.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є визначення системи доказів у цивільних справах, що вирішуються за процедурою третейського розгляду, а також компетенції третейських судів у доказовій сфері. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі *завдання*: виокремити основні елементи інституту доказування в цивільних справах, провести порівняльно-правовий аналіз нормативних положень Закону України «Про третейські суди» та цивільного процесуального законодавства України, пов'язаних із доказами та їх дослідженням, і виявити проблемні питання у правовому регулюванні доказової діяльності третейських судів.

Наукова новизна дослідження

Стаття є однією з перших наукових праць, у якій порушуються проблеми доказування та доказів у цивільних справах, що передаються на розгляд і вирішення третейського суду за домовленістю між учасниками спору, та надаються пропозиції щодо вдосконалення норм Закону України «Про третейські суди» для подолання окреслених проблем.

Виклад основного матеріалу

Належна організація доказового процесу прямо впливає на ефективність правозахисної діяльності, що здійснюється як державними, так і недержавними (третейськими) судами шляхом ухвалення ними правозастосовних актів-рішень. Судове рішення є правомірним лише тоді, коли чітко визначаються правовідносини сторін і повною мірою встановлюються всі обставини справи на підставі належних і допустимих доказів, безпосередньо досліджених та оцінених судом. У зв'язку з цим слід звернути увагу на загальні погляди на доказування як правове явище, вироблені наукою цивільного процесуального права у світлі здійснення правосуддя державними судами, які, однак, цілком можуть поширюватися на третейський розгляд, зважаючи на спорідненість судової і третейської форми захисту цивільних прав.

Так, М. Й. Штефан зазначає, що доказуванням є процесуальна і розумова діяльність суб'єктів доказування, яка здійснюється в урегульованому цивільному процесуальному порядку, спрямована на з'ясування дійсних обставин справи, прав та обов'язків сторін, установлення певних обставин шляхом ствердження юридичних фактів, зазначення доказів, а також подання, ухвалення, збирання, витребування, дослідження й оцінювання доказів [5, с. 180]. Водночас, як

слушно зауважує Л. О. Самілик, доказування є основним способом пізнання фактичних обставин справи, які підтверджують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи. У процесі доказової діяльності суду й учасників справи можна простежити реалізацію основних принципів положень судочинства; без належного підтвердження обставин учасник справи не зможе довести свою правоту і не отримає бажаного результату зі справи, бо від повноти та якості процесу доказування залежить постановлення правильного та обґрунтованого рішення [6, с. 44].

Крім того, слід звернути увагу на ще один важливий аспект доказування, який окреслено в процесуальній доктрині. Зокрема, Н. Б. Фартушок наголошує на тому, що доказування має свої цілі, які значною мірою визначають змістове наповнення такої діяльності. Цілі доказування виконують роль об'єктивного фактору й багато в чому формують суб'єктивний склад, способи, засоби, предмет і межі доказування. Функціональне призначення доказування в цивільному процесі визначається насамперед цілями відповідної діяльності, що, у свою чергу, вказує на місце доказування в системі процесуальних відносин [7, с. 36].

Основоположним елементом доказування виступають докази, і, зважаючи на важливе значення цього інституту для правильного вирішення справи, законодавець зазвичай нормативно закріплює їх офіційне визначення та перелік засобів доказування. Так, ст. 38 Закону України «Про третейські суди» передбачає, що доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких третейський суд установає наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення спору. Це поняття майже повністю збігається з визначенням доказів, відображеним у ст. 76 ЦПК України¹ та ст. 73 ГПК України². Водночас, якщо ЦПК України та ГПК України регламентують також і систему засобів доказування, то Закон України «Про третейські суди» такої системи не містить. Виходячи із загальних приписів закону, засоби доказування мають визначатися регламентом постійно діючого третейського суду, а якщо справа розглядається третейським судом, який вирішує конкретний спір, то ці засоби мають визначатися третейською угодою з урахуванням вимог

¹ Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 11.11.2020).

² Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 11.11.2020).

закону. Однак, як уже було зазначено, за своєю суттю розглядуване законодавство не містить вимог до засобів доказування, крім правила щодо їх допустимості (ч. 5 ст. 38 Закону), яким установлюється, що обставини справи, які за законом повинні підтверджуватися певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися жодними іншими засобами доказування. Також ч. 4 ст. 38 Закону передбачено, що в разі невизначеності питання щодо засобів доказування в регламенті третейського суду або третейській угоді у третейському суді для вирішення конкретного спору засоби доказування визначаються третейським судом, що розглядає відповідну справу.

У контексті розглядуваної нами тематики необхідно окреслити засоби доказування і порядок дослідження доказів у цивільних справах третейським судом з огляду на нормативні положення ЦПК України, який визначає, що засобами доказування в цивільних справах виступають письмові, речові й електронні докази, висновки експертів і показання свідків (ч. 2 ст. 76 ЦПК). Наразі цей перелік є вичерпним, тому саме ним оперують науковці та практикуючі юристи.

Однак постає питання, чи всі згадані докази можуть досліджуватися третейськими судами. У зв'язку з цим з урахування позиції законодавця в першу чергу слід звернутися до регламентів постійно діючих третейських судів. Так, наприклад, ст. 40 Регламенту Постійно діючого третейського суду при Кіровоградській регіональній торгово-промислової палаті передбачає, що фактичні дані визначаються такими засобами доказування: письмовими та речовими доказами, поясненнями сторін, а також висновками експертів і показаннями свідків¹. Іншим прикладом може слугувати Регламент Постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків, де наведено більш розширений перелік засобів доказування, зокрема ним установлюється, що як докази допускаються письмові й речові докази, пояснення осіб, які беруть участь у справі, висновки експертів, показання свідків, аудіо-, відеозаписи та інші документи і матеріали (ст. 27)².

¹ Регламент Постійно діючого третейського суду при Кіровоградській регіональній торгово-промислової палаті : затв. рішенням Президії Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати від 10.12.2004 № 2 // Кіровоградська регіональна торгово-промислова палата : офіц. сайт. URL: http://www.chamber.kr.ua/images/doc/fm/tretsud_reglament.pdf (дата звернення: 11.11.2020).

² Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків : затв. рішенням Ради Асоціації українських банків від 22.04.2005 № 2 // Постійно діючий Третейський суд при Асоціації Українських банків : офіц. сайт. URL: <https://tretsud.aub.org.ua/index.php/10/11> (дата звернення: 11.11.2020).

Суттєву відмінність від зазначених регламентів має Регламент Постійно діючого Регіонального Третейського суду України при Асоціації «Регіональна правова група», яким установлюється, що засобами доказування у третейському суді є письмові та речові докази, пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у розгляді спору, і висновки експертів¹. Як видно, цей Регламент не передбачає використання як доказу показань свідка.

З урахуванням наведених прикладів слід проаналізувати можливість установлення третейським судом обставин цивільної справи шляхом дослідження саме зазначених доказів.

Оскільки, як було підкреслено, Закон України «Про третейські суди» не закріплює види доказів, то в ньому відсутні і їх сутнісна характеристика та порядок дослідження, тому для вирішення цих питань варто звернутися до цивільного процесуального законодавства, а саме до глави 5 розділу I ЦПК України. Так, речовими доказами вважаються предмети матеріального світу, які своїм існуванням, властивостями, місцезнаходженням та іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи. Письмовими доказами виступають документи, які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору. До електронних доказів віднесено інформацію в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі.

Письмові докази досліджуються шляхом огляду й ознайомлення з їх змістом безпосередньо судом та учасників справи, а також за потреби й інших учасників процесу, а також надання пояснень і постановки питань щодо цих доказів, якщо у зацікавлених осіб виникає така необхідність.

Порядок дослідження речових та електронних доказів передбачає за загальним правилом їх огляд судом або дослідження в інший спосіб, якщо це дозволить отримати більш точну інформацію, яку містить таке доказове джерело; пред'явлення цих доказів для ознайомлення учасникам справи, а в необхідних випадках також іншим учасникам процесу; за потреби – постановку питань учасниками справи й акцентування уваги суду на обставинах, пов'язаних з оглядом.

¹ Регламент Постійно діючого Регіонального Третейського суду України при Асоціації «Регіональна правова група»: затв. рішенням Ради Асоціації «Регіональна правова група» від 26.05.2006 № 1 // Рада Асоціації «Регіональна правова група»: офіц. сайт. URL: http://rpgua.com/wp-content/uploads/2019/04/reglament_treteyskiy_sud.pdf (дата звернення: 11.11.2020).

Ураховуючи зазначений порядок дослідження письмових, речових та електронних доказів і незначну складність такого порядку, можна говорити про можливість вчиняти названі процесуальні дії третейським судом, а отже, зацікавлені особи можуть подавати перелічені вище докази в межах третейського розгляду.

Однак речові, а інколи і письмові й електронні докази не завжди можуть бути доставлені до суду, тому їх слід оглядати за їх місцезнаходженням. У третейському законодавстві це питання взагалі не порушується. Водночас у ч. 9 ст. 85 ЦПК України зазначається, що у випадках, передбачених законом, апеляційний загальний суд може оглянути докази за їх місцезнаходженням на прохання третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу або за заявою сторони (учасника) третейського (арбітражного) розгляду за згодою третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) у справі, що розглядається третейським судом або міжнародним комерційним арбітражем, у порядку, встановленому ст. 85 ЦПК України. У разі задоволення відповідної заяви суд направляє протокол огляду безпосередньо третейському суду (міжнародному комерційному арбітражу) або стороні, за заявою якої такий огляд проводився, для подальшого його передання третейському суду (міжнародному комерційному арбітражу). В ухвалі про огляд доказів за їх місцезнаходженням суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат осіб, пов'язаних із таким оглядом. Відповідно, законодавець у такий спосіб позбавив третейський суд повноважень щодо огляду доказів за їх місцезнаходженням і визнав виключні повноваження щодо вирішення цього питання за державним судом. Проте, враховуючи значну кількість цивільних справ, які розглядаються судами загальної юрисдикції і, зокрема, апеляційними судами, та, як уже зауважувалося, безумовну спроможність третейського суду досліджувати речові, письмові та електронні докази за допомогою системи процедурно неускладнених процесуальних дій, доцільно передати повноваження щодо огляду доказів за їх місцезнаходженням у межах третейського розгляду цивільних справ самим третейським судам, чітко регламентувавши процедуру такого огляду в Законі України «Про третейські суди» за аналогією зі ст. 85 ЦПК України.

Пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, тривалий час відігравали в цивільному процесі роль обов'язкового засобу доказування в кожній справі, маючи при цьому ознаки належності та допустимості доказів. Але зараз відповідно до норм ЦПК України такі пояснення, якщо вони не надаються у формі показань свідка, не мають доказового характеру. Разом із тим слід погодитися з П. Ф. Немешем, що законодавцю варто було б залишити пояснення сторін, третіх осіб та їх представників як самостійний засіб доказування поряд із показаннями свідків, а не перетворювати його на різновид

показань свідків [8, с. 107]. Також цілком можна погодитися з думкою О. Штефан, що усні пояснення сторони і треті особи дають щодо суті заявлених позовних вимог і заперечень проти позову на стадіях провадження у справі до судового розгляду та розгляду справи в судовому засіданні. Отже, безпосередньо від сторін в усній і письмовій формі суд одержує первинні відомості про фактичні обставини справи, що належать до предмету дослідження, що надає йому можливість обрати найбільш раціональний шлях дослідження всього доказового матеріалу у справі, необхідного для встановлення об'єктивної істини [9, с. 8]. Тому, незважаючи на відсутність такого засобу доказування в чинному цивільному процесуальному законодавстві, третейські суди, керуючись регламентом або третейською угодою сторін, можуть установлювати обставини справи на підставі зазначеного виду доказів.

Висновок експерта цивільне процесуальне законодавство визначає як складений у нормативно встановленому порядку докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки й обґрунтовані відповіді на поставлені експертів питання. Оцінюючи спроможність третейського суду досліджувати висновок експерта, на нашу думку, слід позитивно поставитися до такої можливості. Водночас не можна погодитися із законодавчим формулюванням змісту ст. 43 Закону, яка дає право третейському суду з метою правильного вирішення спору зобов'язувати сторони чи одну із сторін замовити проведення експертизи для роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань. Такий підхід суперечить загальним принципам процесуального права та основним засадам самого Закону – змагальності сторін, свободи в наданні ними третейському суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Відповідно, висновок експерта може надаватися виключно на замовлення зацікавлених у справі осіб у разі виявлення ними бажання саме цим доказом обґрунтовувати свою правову позицію у справі, що розглядається третейським судом.

Окремо слід зупинитися на можливості одержання та дослідження третейським судом показань свідка. Специфіка отримання такого доказу полягає в тому, що суд має бути забезпечити достовірність показань. Це досягається не лише суворим дотриманням процедури допиту свідка, але й, у першу чергу, застосуванням обов'язкових процесуальних заходів, спрямованих на запобігання неправдивим показанням, зокрема попередження свідка про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань і відмову від давання показань за відсутності для цього законних підстав, приведення свідка до присяги, а в разі неналежного виконання свідком свого обов'язку – застосування до нього заходів кримінально-правового характеру (статті 384, 385 КК України).

Крім того, до свідка може бути застосовано захід процесуального примусу – його привід у випадку, якщо належним чином викликаний свідок без поважних причин не з'явився на судове засідання або не повідомив про причини неявки. Також свідок може бути притягнутий і до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки до суду (ст. 185-3 КУпАП).

Усі вищезазначені дії можуть вчинятися лише судами загальної юрисдикції як органами державної влади, тому й отримувати такий доказ, як показання свідка, можуть лише професійні судді. Третейські суди повноважень щодо допиту свідка мати не можуть, хоча у більшості регламентів постійно діючих третейських судів зазначається такий засіб доказування, як показання свідків.

Зважаючи на те, що показання свідків відіграють важливу роль для встановлення обставин у багатьох цивільних справах, але при цьому їх отримання має суттєві особливості, на яких було наголошено, законодавець визначив спеціальну процедуру забезпечення такого доказу для справ, які розглядаються третейськими судами. Наразі це питання врегульовано ст. 94 ЦПК України, якою встановлено, що на прохання третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу або за заявою сторони (учасника) третейського (арбітражного) розгляду за згодою третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу) апеляційний загальний суд за місцем проживання (перебування) свідка може допитати, в тому числі повторно, свідка про відомі йому обставини, що стосуються справи, яка розглядається третейським судом (міжнародним комерційним арбітражем), згідно з визначеним третейським судом (міжнародним комерційним арбітражем) переліком питань. Сторони (учасники) третейського (арбітражного) розгляду можуть брати участь у допиті свідка і ставити йому питання для уточнення його відповідей. При цьому в ухвалі про виклик свідка суд вирішує питання забезпечення чи попередньої оплати витрат свідка, пов'язаних із його допитом.

Перш за все, слід звернути увагу на невідповідність змісту ст. 94 ЦПК України її назві – «Допит свідка за заявою сторони арбітражного (третейського) розгляду». Оскільки допит свідка, виходячи з положень цієї статті, може здійснюватися на прохання самого третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу), а не тільки сторони арбітражного (третейського) розгляду, назву статті слід відкоригувати. Але необхідно врахувати й те, що третейський суд може звернутися до державного суду з проханням про допит свідка лише за умови, коли сам учасник справи, бажаючи використати показання свідка на підтвердження певних фактів, відображає це в поданні до третейського суду документах, однак самостійно не звертається щодо вирішення цього питання до суду загальної юрисдикції,

уповноважуючи тим самим третейський суд сформувавши цей доказ. У разі вияву власної ініціативи третейського суду в цьому питанні, так само як і в питанні проведення експертизи, слід говорити про порушення принципів третейського процесу.

Поряд із зазначеним загалом вважаємо, що підхід, використаний у ст. 94 ЦПК України, може лише тимчасово вирішувати проблему отримання показань свідка у третейському процесі. Важливо наголосити, що сама ідея виконання державним судом окремих процесуальних дій для третейського (недержавного) суду з метою забезпечення ефективності розгляду таким громадським органом справ, добровільно переданих і прийнятих для вирішення в межах третейської процедури, сприймається критично. Тому слід розробити модель, яка дозволить забезпечити повну самостійність третейських судів як незалежних недержавних органів, зокрема в доказовій діяльності, та звільнить суди загальної юрисдикції від додаткового навантаження та виконання невласливих їм функцій. Варіантом вирішення цієї проблеми може стати законодавче обмеження використання показань свідків у третейському процесі.

Висновки

Держава має системно забезпечити гарантії автономного функціонування третейських судів для їх подальшого розвитку в Україні. Незважаючи на прогресивний характер Закону України «Про третейські суди», в ньому, на наш погляд, відсутнє необхідне законодавче регулювання, зокрема в питаннях доказової діяльності третейських судів. Убачається потреба в запровадженні окремої норми, в якій чітко буде окреслено засоби доказування, на підставі яких можуть установлюватися обставини справи під час третейського розгляду. Потребує визначеності й питання щодо спроможності третейського суду отримувати і досліджувати такі докази, як показання свідків. На нашу думку, специфічність цього доказу не надає можливості самостійно сформувавши його недержавному органу, тож, вважаємо, що показання свідка не слід відносити до засобів доказування в третейському процесі. У разі, якщо сторони планують використати як докази показання свідків, вони можуть передати свій спір на вирішення державному суду. Поряд із цим вважаємо, що всі інші докази – письмові, речові (в тому числі й ті, які не можна доставити до суду і які у зв'язку з цим оглядаються за місцем їх знаходження), електронні докази й висновки експертів – можуть прийматися, досліджуватися й оцінюватися третейським судом у загальному без будь-яких обмежень, однак із дотриманням принципів третейського процесу. Безперечно, з нашої точки зору, можуть виступати засобами доказування у третейському процесі і пояснення сторін, третіх осіб та їх представників.

Список бібліографічних посилань: 1. Шепель Т. Реформа третейських судів: что изменится для бизнеса? // Экономическая правда : сайт. 04.02.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/02/4/656553/> (дата звернення: 11.11.2020). 2. Бут І. О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2016. 23 с. 3. Котвяковський Ю. О. Оскарження рішень третейських судів у порядку цивільного судочинства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2018. 19 с. 4. Притика Ю. Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних проваджень в третейському суді : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 30 с. 5. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2005. 624 с. 6. Самілик Л. О. Особливості інституту доказування в цивільному судочинстві. *Ірпінський юридичний часопис*. 2019. Вип. 1. С. 44–50. 7. Фартушок Н. Б. Тягар доказування в цивільному судочинстві: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2016. 188 с. 8. Немеш П. Ф. Письмове опитування учасників справи як свідків у цивільному процесі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 106–109. 9. Штефан О. Пояснення сторін і третіх осіб у справах, які виникають зі спірних авторсько-правових відносин. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 1. С. 5–15.

Надійшла до редколегії 17.11.2020

Sapeiko L. V. Some Aspects of the Evidentiary Process during the Arbitration of Civil Cases

The institution of proving and evidence in civil cases considered by arbitration courts has been studied. According to the author, the most significant problem that hinders the full functioning of arbitration courts and the transfer of disputes for their resolution is the presence of certain legislative gaps, as well as insufficient regulation of arbitration, in particular in the field of evidentiary activity. The purpose of the article is to determine the system of evidence in civil cases considered within the arbitration procedure, as well as the competence of arbitration courts in the field of evidentiary activity. The comparative and legal analysis of normative provisions of the Law of Ukraine "On Arbitration Courts" and the civil procedural legislation of Ukraine related to evidence and their research has been carried out. The author has for the first time studied the main problems of proving and evidence in civil cases, submitted for consideration and solution to the arbitration court by the agreement between the parties to the dispute, and has provided propositions to improve the Law of Ukraine "On Arbitration Courts" to overcome these problems. The author has substantiated the conclusion on the need to introduce a separate norm in the Law of Ukraine "On Arbitration Courts", which should clearly define the means of proving, which are the basis for establishing the circumstances of the case during the arbitration proceedings. These should include written, physical and electronic evidence, expert opinions and explanations of parties, third parties and their representatives. It has been emphasized that the testimony of witnesses, considering the specifics of

obtaining and ensuring the reliability of such a source of evidence, which may be implemented only by the state court, can not be attributed to means of evidence in arbitration. If the parties plan to use the testimony of a witness as evidence, they can refer their dispute to the state court. The results obtained during the study can be used in the process of reforming the current legislation of Ukraine regulating the activities of arbitration courts.

Key words: evidentiary activity, means of proving, arbitration court, arbitration court rules, arbitration process.

